

MINUTENBLAD

DOSSIER No. OD 251

NAAM: MARX INSTITUUT

J. d. Amsterdam vragen, of hij in staat is, ons regelmatig
de door het Marx. instituut uitgegeven brochures, te doen
toekomen. 10.12.46. J. d.

Lbr. de Meester

11-1-47 J. d.

A C D: Hed laatste hierin gevoegde uitsluit (72727) is bestemd
voor OD 357. Verroeken bit te willen corrigeren. B III 2 11/3/1950

12 December

6.

B.8082.

(K)

R.

TZ.

GEHEIM.

Cursussen Marx-Instituut.

Volgens een door het Marx-Instituut, Leidscheplein 25 te Amsterdam, aan de functionarissen der Partij gericht schrijven, kunnen door de Districts- of scholingsleiders der C.P.W., bestellingen worden gedaan op door genoemd Instituut uit te geven schriftelijke cursussen. Cursus 2 b zou b.v. handelen over democratie.

Ik zal het zeer op prijs stellen, indien U Uwe medewerking zoudt willen verleen, om mij van alle door het Marx-Instituut uit te geven cursussen, zoo mogelijk, een exemplaar te doen toekomen.

HET HOOFD VAN DEN CENTRALEN
VEILIGHEIDSDIENST

Namens dezen,

De Luit.Kolonel,

Aan den Heer Hoofdcommissaris
Politie,

AMSTERDAM.

J.G.Crabbendam.

M A R X I N S T I T U U T.
Roemer Visscherstraat 4
A'dam W. Tel. 83502.

D E S T A A T.

Voordracht gehouden in de Swerdlowsk-Universiteit op 11 Juli 1919.

Partijgenoten! Volgens het opgestelde en mij meegedeelde plan is het onderwerp van onze bespreking vandaag het vraagstuk van den staat. Ik weet niet, in hoeverre ge reeds met dit vraagstuk vertrouwd zijt. Als ik me niet vergis, is Uw cursus pas begonnen en is dit de eerste maal, dat ge gelegenheid hebt, U stelselmatig met dit vraagstuk bezig te houden. Wanneer dit zo is, is het zeer goed mogelijk, dat het mij in deze eerste voordracht over dit moeilijke vraagstuk niet zal gelukken, voor vele hoorders voldoende duidelijkheid en begrijpelijkheid van voorstelling te bereiken. Mocht dit het geval zijn, dan verzoek ik U, U daardor niet van de wijs te laten brengen, aangezien het vraagstuk van den staat een van de ingewikkeldste, moeilijkste is, en de burgerlijke geleerden, schrijvers en wijsgeren hebben daarin wel de meeste verwarring gebracht. Men moet derhalve nooit verwachten, dat het mogelijk is, in een korte bespreking in één keer volledige klaarheid in dit vraagstuk te bereiken. Na de eerste bespreking daarover moet men de niet begrijpelijke of onduidelijke plaatsen noteren om daar een tweede, derde en vierde maal op terug te komen, om dat, wat onbegrijpelijk bleef, aan te vullen en verder op te helderen, zowel door lectuur als door aparte voordrachten en besprekingen.

Ik hoop, dat het ons zal gelukken, nog een keer bijeen te komen en dan zal het mogelijk zijn, over alle aanvullende kwesties van mening te wisselen en datgene, wat het meest onklaar is gebleven, nog eens na te zien. Ik hoop dan ook, dat ge ter aanvulling van de besprekingen en de voordrachten een zekere tijd zult wijden aan het lezen van, zij het ook slechts enige van de belangrijkste werken van Marx en Engels. Ongetwijfeld zult ge in de lijst van te lezen boeken en in de leerboeken, die den deelnemers der Swjet- en Partijschool in de bibliotheek; die gij bezit, ter beschikking staan, deze voornaamste werken vinden, en als de moeilijkheid der uiteenzetting misschien den een of ander wederom mocht afschrikken, moet er nog eens voor worden gowaarschuwd, dat men zich daardoor niet van de wijs moet laten brengen, -dat hetgeen de eerste keer bij het lezen niet begrijpelijk is, bij de tweede keer of als ge later eens van uit een ander standpunt de zaak in studie neemt, begrijpelijk zal zijn, want, ik herhaal het nog eens: het vraagstuk is zo ingewikkeld en de burgerlijke geleerden en schrijvers hebben het zo verward, dat ieder mens, die er ernstig over wil nadenken en het zelfstandig onder de knie wil krijgen, zich er meer dan eens mee moet bezighouden, dat hij telkens weer daarnaar moet terugkeren en het vraagstuk van verschillende kanten moet bezien, om een helder en vast inzicht te verkrijgen. En het zal U des te gemakkelijker vallen, tot dit vraagstuk terug te keren, omdat het zulk een fundamenteel vraagstuk betreft, het zo zeer aan elke politiek ten grondslag ligt, dat gij niet alleen in stormachtigen, revolutionairen tijd, zoals we thans doorleven, maar zelfs in de meest vreedzame tijden, iederen dag weer, in alle mogelijke oeranten, bij de behandeling van verschillig welk economisch of politiek vraagstuk, steeds op de vraag stoot: -wat is de staat?-waarin bestaat zijn wezen?-waarin ligt zijn betekenis?-en hoe staat daartegenover onze partij, de partij, die voor de omverwerping van het kapitalisme strijdt, de partij der communisten; -wat is haar verhouding tot

den staat?— Iederen dag zult ge weer uit een of andere oorzaak op deze kwestie terugkomen. En het voornaamste is, dat ge zelf, als resultaat van Uw lectuur, van de besprekingen en voordrachten, die gij over den staat zult horen, de kundigheid verkrijgt om zelfstandig dit vraagstuk te behandelen, omdat het zich door de meest verschillende aanleidingen, uit iedere kleine kwestie, in zulke onverwachte combinaties, in besprekingen en discussies met de tegenstanders, aan U zal opdringen; —eerst dan, als ge geleerd hebt, zelfstandig in dit vraagstuk Uw weg te vinden, eerst dan kunt ge het er voor houden, dat ge stevig genoeg in Uw overtuiging staat en ze met voldoende succes, wanneer en tegenover wien ook, kunt verdedigen.

Na deze korte opmerkingen zal ik overgaan tot het vraagstuk zelf: Wat is de staat, hoe is hij ontstaan, en hoe moet in het wezen der zaak de verhouding van de partij der arbeidersklasse, die voor de volslagen omverwerping van het kapitalisme strijdt, de partij der communisten, tot den staat zijn.

Ik heb reeds opgemerkt, dat er haast geen ander vraagstuk is te vinden, dat door de vertegenwoordigers van de burgerlijke wetenschap, de burgerlijke wijsbegeerte, het recht, de politieke wetenschap, de journalistiek, al of niet opzettelijk, zo zeer is verward, als het vraagstuk van den staat.

Zeer dikwijls wordt tot den huidige dag dit vraagstuk met religieuze vraagstukken vermengd; niet alleen de verdedigers van religieuze leerstellingen (van dezen is natuurlijk niet anders te verwachten), maar zelfs lieden, die vrij van religieuze vooroordelen menen te zijn, vermengen zeer dikwijls het speciale vraagstuk van den staat met vraagstukken der religie en pogen zeer dikwijls, met een ideologische, filosofische motivering een ingewikkelde leer te contrueren, dat de staat iets goddelijks, iets bovennatuurlijks zou zijn, —dat dit een zekere kracht zou zijn, waarmee de mensheid heeft geleefd en die aan de mensen iets geeft, of kan geven, iets met zich meedraagt, dat niet van den mens afkomstig, maar hem van buiten af is gegeven, — dat dit een kracht van goddelijken oorsprong is. En men moet zeggen, dat deze leer zó nauw met het belang der uithuitende klassen —der landheren en der kapitalisten is verbonden, zó zeer in dienst van die belangen staat, zo diep alle gewoonten, alle opvattingen, geheel de wetenschap der heren burgerlijke vertegenwoordigers heeft doordrongen, dat gij bij iederen stap overblijfsels van deze leer ontmoet, tot bij de opvatting van den staat van de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen, die met verantwoordiging de godachten afwijzen, dat zij in religieuze vooroordelen zouden zijn bevangen, en die overtuigd zijn, dat zij den staat nuchter kunnen bekijken. Dit vraagstuk is daarom zo verward en ingewikkeld, omdat het (in dit opzicht alleen onderdoende voor de grondslagen van de economische wetenschap) meer dan elk ander vraagstuk, de belangen der klassen raakt. De staatsleer dient als rechtvaardiging van de maatschappelijke voorrechten, als rechtvaardiging van het bestaan der uithuiting, als rechtvaardiging van het bestaan van het kapitalisme; — om die reden is het de grootste fout, in dit vraagstuk onpartijdigheid te verwachten, in dit vraagstuk de zaak zo aan te pakken, alsof lieden, die aanspraak maken op wetenschappelijkheid, U hier het standpunt der zuivere wetenschap kunnen aanbieden. Gij zult in het vraagstuk van den staat, in de staatsleer, in de staats-theorie, wanneer gij van het vraagstuk kennis neemt en daarin voldoende doordringt, daarin steeds den onderlinge strijd der verschillende klassen opmerken, den strijd, die wordt weerspiegeld of zijn uitdrukking vindt in de strijd der opvattingen over den staat, in het waarden van de rol en de betekenis van den staat.

Men moet, om dit vraagstuk op de meest wetenschappelijke wijze aan te pakken, een zij het ook vluchtig historisch overzicht geven, hoe de staat is ontstaan,

en hoe hij zich heeft ontwikkeld. Het meest betrouwbaar bij een vraagstuk der maatschappij-wetenschap en noodzakelijk en werkelijk de waardigheid te verkrijgen, dit vraagstuk op de juiste wijze in behandeling te nemen en niet in de massa van kleinigheden en in de ontzaggelijke menigvuldigheid der met elkaar in strijd zijnde meningen verloren te geraken, -het voornaamste om dit vraagstuk van wetenschappelijk standpunt in behandeling te nemen- dat is het fundamentele historische verband niet te vergeten, elk vraagstuk te beschouwen van uit het standpunt, hoe een bepaald verschijnsel in de geschiedenis is ontstaan, welke de voornaamste fases zijn, die dit verschijnsel in zijn ontwikkeling heeft doorgemaakt, en van het standpunt van deze ontwikkeling na te gaan, wat de zaak in kwestie thans is geworden.

Wat het vraagstuk van den staat betreft, hoop ik, dat ge U vertrouwd zult maken met het boek van Engels: "De oorsprong van de Familie, het Privaat-eigendom en de Staat" (2). Dit is een van de fundamentele werken van het moderne socialisme; in elke zin daarvan kan men vertrouwen hebben, -het vertrouwen, dat elke zin niet maar luk-zaak is uitgesproken, maar op grond van een ontzaggelijk historisch en politiek materiaal is neergeschreven. Ongetwijfeld zijn in dit werk niet alle gedeelten even toegankelijk, gemakkelijk te verstaan, ontvouwd: enige gedeelten veronderstellen een lezer, die over bepaalde historische en economische kennis beschikt. Maar alweer zeg ik: men moet zich niet van de wijs laten brengen wanneer men dit werk bij het doorlezen niet gadelijk kan begrijpen. Dit vindt men haast bij niemand. Maar als gij er later weer naar terug keert, wanneer de belangstelling zal zijn ontweakt, zult ge bereiken, dat ge het, zoal niet alles ten volle, toch voor het voornaamste gedeelte zult begrijpen. Ik maak hiervan melding omdat daaruit blijkt, hoe men de zaak op de juiste wijze moet aanpakken. Dit werk begint met een historisch overzicht, hoe de staat is ontstaan.

Om dit vraagstuk op de juiste wijze in behandeling te nemen, evenals elk vraagstuk van het ontstaan van het kapitalisme, de uitbuiting onder de mensen, het socialisme, hoe het socialisme is ontstaan, welke voorwaarden het hebben voortgebracht, - elk van die vraagstukken kan men eerst stevig met zekerheid in behandeling nemen, als men zijn ontwikkeling als geheel historisch heeft bekeken. In dit vraagstuk moet vóór alles de aandacht worden bepaald op het feit, dat er niet altijd een staat is geweest. Er is een tijd geweest, toen er geen staat bestond. De staat verschijnt daar en in dien tijd, wanneer de splitsing der maatschappij in klassen verschijnt, wanneer uitbuiters en uitgebuiten verschijnen.

Tot de tijd, toen de eerste vorm der uitbuiting van den mens, de eerste vorm der splitsing in klassen - van slavenhouders en van slaven - ontstond, tot dien tijd bestond nog de patriarchale of, zoals ze ook wel genoemd wordt, de Clan-familie (Clan = geslacht, stam, waar de mensen in stammen, geslachten leefden), en de sporen dezer oertijden in de levenswijze van vele oervolken zijn duidelijk genoeg achtergebleven, en als ge een of ander werk over de oer-cultuur ter hand neemt, zult gij steeds op een meer of minder onlijnde beschrijving, op een verwijzing, een vermelding stoten, dat er een tijd is geweest, die meer of minder op het oer-communisme geleek, toen er geen splitsing der maatschappij in slavenhouders en slaven bestond. En toen was er ook geen staat, er was geen bepaald

x) "De oorsprong van het gezin, van de particuliere eigendom en van de staat".
Deel 16 van de Marxistische bibliotheek.

apparaat voor het stelselmatig gebruik van geweld en het ondergeschikt maken van de mensen aan het geweld. Zulk een apparaat nu wordt staat genoemd. In de oer-maatschappij, toen de mensen in kleine stammen leefden, - toen zij zich nog op de laagste trappen van ontwikkeling bevonden, - in een toestand, die dicht bij wildheid stond, - in het tijdperk, waarvan de huidige beschaafde mensheid door ettelijke duizenden van jaren is gescheiden, - in dien tijd zijn geen tekenen voor het bestaan van een staat te bespeuren. Wij zien de heerschappij van zede, gezag, achting, macht, waarin de stamoudsten zich verheugden; - we zien, dat deze macht ook wel door vrouwen werd uitgeoefend, - de toestand der vrouw zag er anders uit dan de rechtloze, onderdrukte toestand van thans, - maar wij zien nergens een bijzondere categorie van mensen, die een afzonderlijke plaats innemen in de anderen te regeren, en in het belang en voor het doel van het regeren stelselmatig, duurzaam, een bepaald dwang-apparaat bezitten, een apparaat van het geweld, zoals dat tegenwoordig, zoals allen begrijpen, de bewapende formaties van de militaire macht, de gevangenen en andere middelen om de wil van anderen aan het geweld te onderwerpen, zijn: dat, wat het wezen van den staat uitmaakt.

Als we denken van de zogenaamde religieuze leerstellingen, slimheden, wijsgerige constructies, - van de menigvuldige meningen, die de burgerlijke geleerden contrueren, - en het ware wezen der zaak naversen, zullen wij zien, dat de staat moet worden teruggebracht tot juist zulk een, uit de mensen-maatschappij afzonderd regerings-apparaat. Wanneer zulk een bijzondere groep van mensen verschijnt, die geen andere bezigheid heeft dan te regeren, en die voor het regeren een bijzonder apparaat voor den dwang, het onderwerpen van den wil van anderen onder het geweld, nodig heeft, - gevangenen, bijzondere formaties van mensen, militairen, enz.; - dan verschijnt de staat.

Er was echter een tijd, toe er geen staat was, toen het algemeen verband, de maatschappij zelf, de discipline, de arbeidsorde in stand werd gehouden door de macht der gewoonte, door de traditie, door het gezag of de achting, die de oudsten van de stam of de vrouwen hebben genoten, die te dien tijde dikwijls niet alleen dezelfde rechten hadden als de mannen, maar niet zelden slechts een hogere plaats innamen, en toen er geen bijzondere categorie van mensen - specialisten om te regeren - bestond. De geschiedenis toont aan, dat de staat als afzonderlijk apparaat ter onderdrukking van mensen alleen daar en dan ontstond, waar de splitsing der maatschappij in klassen te voorschijn kwam, - d.w.z. een splitsing in zulke groepen van mensen, van wie de enen zich voortdurend den arbeid der anderen konden toe-eigenen, waar de een den ander uitbuit.

En deze indeling der maatschappij in klassen in de geschiedenis moeten wij steeds als fundamenteel feit helder voor ogen houden; de ontwikkeling van alle mensen-maatschappijen in de loop van duizenden van jaren, in alle landen zonder uitzondering, toont ons de algemene wetmatigheid, regelmaat, de opeenvolging dezer ontwikkeling op deze wijze: dat wij eerst een klassenloze maatschappij hebben, - de oorspronkelijke, patriarchale oer-maatschappij, waarin geen aristocraten bestonden; dan hebben wij een maatschappij, die berust op slavernij, een maatschappij van slavenhouders. Het gehele moderne, beschaafde Europa heeft dit doorgemaakt; - voor tweeduizend jaar was de slavernij volkomen overheersend. Ook de overgrote meerderheid der volken van de overige werelddeelen heeft dit doorgemaakt. Bij de minst ontwikkelde volken zijn ook nu nog de sporen der slavernij te vinden, en de instellingen van slavernij vindt men, b.v. in Afrika, ook thans. Slavenhouders en slaven, - dat is de eerste grote klassensplitsing. De eerste groep besat niet alleen alle productiemiddelen, de grond, de werktuigen, al warendie toen ook nog zo primitief, maar zij bezat ook mensen. Deze groep heette slavenhouders, en degenen, die werkten er voor, heetten slaven.

Op deze vorm volgde historisch een andere vorm - de lijfeigenschap. De slavernij veranderde in de overgrote meerderheid der landen in haar ontwikkeling in de lijfeigenschap. De fundamentele splitsing der maatschappij is: - feodale landheren en lijfeigene boeren. De vorm van de verhouding onder de mensen veranderde. De slavenhouders beschouwden de slaven als hun eigendom, de wet bekrachtigde die opvatting en beschouwde de slaven als zaken, die zich volkomen in het bezit der slavenhouders bevonden. Tegenover den lijfeigenen boer bleef de klasse-onderdrukking, de afhankelijkheid bestaan, maar de feodale landheer gold niet als eigenaar van den boer als zaak, doch hij had alleen recht op zijn arbeid en kon hem tot het vervullen van een zekeren dienstplicht dwingen. In de practijk verschilden, zoals gij allen weet, het lijfeigenrecht, vooral in Rusland, waar ze het langst is blijven bestaan en de ruwste vormen heeft aangenomen, in niets van de slavernij.

Verder: - in de feodale maatschappij ontstond, naar mate de handel zich ontwikkelde, een wereldmarkt ontstond, naar mate zich het geldverkeer ontwikkelde, een nieuwe klasse, - de klasse der kapitalisten. Uit de waar, uit de warenruil, uit het ontstaan van de macht van het geld, ontstond de macht van het kapitaal. In de 18e eeuw, juist op einde der 18e eeuw en in de loop van de 19e eeuw voltrokken zich in de ganse wereld revoluties. Het feodalisme werd uit alle landen van West-Europa verdrongen. In Rusland geschiedde dit later dan in alle landen. Ook in Rusland kwam in 1861 een omwenteling tot stand, waarvan het gevolg was, dat de ene maatschappijvorm door een andere werd vervangen; - inplaats van de lijfeigenschap trad het kapitalisme, waarbij de splitsing in klassen bleef bestaan, verscheidene sporen en overblijfsels van het feodale bleven bestaan, maar in de grond der zaak de klassensplitsing een andere vorm verkreeg.

De kapitaal-eigenaars, de grondeigenaars, de fabriekseigenaars maakten en maken in alle kapitalistische staten een zeer kleine minderheid der bevolking uit, die over de gezamenlijke arbeid van het volk volledige beschikking heeft, en aldus over de gehele massa der arbeiders, - van wie de meesten proletariërs en lonarbeiders zijn, die in het productieproces hun levensonderhoud alleen door de verkoop van hun arbeidshanden, arbeidskracht verwerven, - naar goeddunken kan beschikken, hen onderdrukt en uitbuit. De boeren, die ten tijd van het feodalisme verbrokkeld en onderdrukt waren, veranderden met de overgang naar het kapitalisme gedeeltelijk -voor het merendeel- in proletariërs, gedeeltelijk -de minderheid- in welgestelde boeren, die zelf arbeiders huurden en de dorps-bourgeoisie uitmaakten.

Dit fundamentele feit van de overgang der maatschappij van de oer-vormen der slavernij naar het feodalisme en ten slotte naar het kapitalisme moet gij steeds in het oog houden, want alleen als gij U dit fundamentele feit herinnert alleen als gij alle politieke leerstellingen binnen dit fundamentele raam stelt, zijt ge in staat, deze leerstellingen juist te beoordelen, en te begrijpen, waarop zij betrekking hebben; want elk van deze grote tijdperken van de geschiedenis der mensheid, -dat van de slavernij, het feodalisme en het kapitalisme,- omvat tientallen en honderdtallen van eeuwen en biedt een massa van politieke vormen, allerlei soorten van politieke leerstellingen, meningen, revoluties, - en men kan door al deze buitengewone bontheid en reusachtige menigvuldigheid, die vooral met de politieke, filosofische en andere leerstellingen der burgerlijke geleerden en politici verbonden is, alleen dan zijn weg vinden, wanneer men stevig vasthoudt aan de vormveranderingen der klassenheerschappij als leidende richtsnoer van deze splitsing der maatschappij in klassen, en van dit standpunt uit alle maatschappelijke vraagstukken, de economische, politieke, maatschappelijke, religieuze enz., onderzoekt.

Als gij van het standpunt dezer fundamentele splitsing de staat beschouwt, zult ge zien, dat er vóór de splitsing der maatschappij in klassen, zoals ik reeds zeide, geen staat bestond. Naarmate de maatschappelijke splitsing in klassen ontstaat en zich consolideert, in diezelfde mate ontstaat en consolideert zich de staat. Wij hebben in de geschiedenis der mensheid tientallen en honderdtallen van landen, die slavernij, feodalisme en kapitalisme hebben doorgemaakt en doormaken. In elk daarvan ziet ge, trots de geweldige historische veranderingen, alle politieke wederwaardigheden en alle revoluties, die met deze ontwikkeling der mensheid verbonden waren, met de overgang der slavernij over het feodalisme naar het kapitalisme, en naar de tegenwoordige wereldstrijd tegen het kapitalisme, - steeds ziet ge het ontstaan van de staat.

De staat was altoos een bepaald apparaat, dat zich uit de maatschappij afzonderde en bestond uit groepen van mensen, die zich alleen, of bijna alleen, of in hoofdzaak, bezig hielden met regeren. De mensen worden verdeeld in specialisten in het regeren en in geregeerden. In hen, die zich boven de maatschappij verheffen en die men regeerders, vertegenwoordigers van den staat noemt. Dit apparaat, - deze groep van mensen, die de anderen regeert, maakt zich van een bepaald apparaat van den dwang meester, van het fysieke geweld, - onverschillig of zich dit geweld over de mensen openbaart in knuppels, zoals in de oertijd, of, zoals in het tijdperk der slavernij, in een meer volmaakte soort van bewapening, of in het vuurwapen, dat in de middeleeuwen opkwam, of ten slotte in de moderne bewapening, die in de 20e eeuw technische wonderen hereikt en volkomen op de laatste wonderen van de moderne techniek berust. De methoden van het geweld zijn anders geworden, maar altoos, toen er een staat was, bestond in iedere maatschappij een groep van mensen, die regeerden, die commandeerden, die heersten en ter handhaving van de macht een apparaat van de fysieke dwang, een apparaat van het geweld in handen hadden, een apparaat met een bewapening, die beantwoordde aan het technische niveau van ieder tijdperk. En eerst als wij deze algemene verschijnselen van naderbij beschouwen, - als we ons de vraag voorleggen: waarom er geen staat was, toen er geen klassen bestonden, toen er geen uitbuiters en uitgebuiten bestonden, - en waarom hij met het ontstaan der klassen is ontstaan, - eerst dan vinden wij een bepaald antwoord op de vraag naar het wezen en de betekenis van den staat.

De staat is een machine voor het instandhouden van de heerschappij van de ene klasse over de andere. Toen er in de maatschappij geen klassen bestonden, - toen de mensen tot aan het tijdperk der slavernij, onder de oertijd-voorwaarden van een grotere gelijkheid werkten, onder de voorwaarden van een zeer geringe productiviteit van de arbeid, - toen de oertijdmens zich moeizaam de, voor het zeer primitieve oertijd-bestaan noodzakelijke middelen verschafte, ontstond er geen bijzondere groep van mensen, en kon die ook niet ontstaan, die zich speciaal voor de leiding afzonderde en die over de gehele overige maatschappij heerste. Eerst toen de eerste vorm van de splitsing der maatschappij in klassen, toen de slavernij opkwam, - toen het voor een bepaalde klasse van mensen, die zich uitsluitend op de grofste vormen van de arbeid in het landbouwbedrijf toelegden, mogelijk werd, een zeker overschot te produceren, - toen dit overschot voor het meest schamele bestaan van den slaaf niet meer beslist noodzakelijk was en in de handen der slavenhouders terecht kwam, - toen op deze wijze het bestaan der klasse van slavenhouders zich consolideerde, werd om dit bestaan te consolideren, het verschijnen van den staat noodzakelijk.

En hij verscheen - de staat der slavenhouders, het apparaat, dat de macht aan de slavenhouders in handen gaf, de mogelijkheid om alle slaven te regeren.

Zowel de maatschappij als de staat waren toen-ter-tijd aanmerkelijk kleiner dan thans, beschikten over een onvergelykelyk zwakker verbindings-apparaat; -toen bestonden de huidige verkeersmiddelen nog niet. Bergen, stromen en zeeën waren veel grotere hindernissen dan nu, en de vorming van de staat voltrok zich binnen veel engere aardrijkskundige grenzen. Het technische zwakke staats-apparaat was dienstbaar aan een staat, die zich binnen betrekkelijk enge grenzen en over een eng arbeidsveld uitstreckte. Maar het was toch een apparaat, dat de slaven dwong, in de slavernij te blijven, dat het ene deel der maatschappij onder de dwang, de onderdrukking van het andere hield.

Men kan het overwegende deel der maatschappij niet dwingen tot stelselmatige arbeid voor het andere deel zonder een blijvend dwangapparaat. Zolang er geen klassen waren, - bestond zulk een apparaat niet. Toen de klassen opkwamen, verscheen met de groei en het vaster worden van deze splitsing, steeds en overal een bijzondere instelling, - de staat. De staatsvormen waren buitengewoon verschillend van soort. Ten tijde der slavernij in de toen-ter-tijd meest ontwikkelde, meest culturele en beschaafde landen, b.v. in het oude Griekenland en in Rome, die beiden geheel op de slavernij berustten, zien we reeds verschillende staatsvormen. In dien tijd reeds ontstaat het onderscheid tussen monarchie en republiek, tussen aristocratie en democratie. De monarchie, -als heerschappij van een enkeling, de republiek, -met het ontbreken van enigerlei niet gekozen macht; de aristocratie, -als heerschappij van een betrekkelijk kleine minderheid, de democratie, -als volksheerschappij, - democratie betekent, woordelijk uit het Grieks vertaald, volksheerschappij. Deze verschillen ontstonden in het tijdperk der slavernij. Niettegenstaande deze verschillen was de staat in het tijdperk der slavernij een slavenhoudersstaat, onverschillig of hij een monarchie dan wel een aristocratische of democratische republiek was.

In iedere cursus over de geschiedenis der oudheid zult ge, wanneer ge naar een voordracht over dit onderwerp luistert, horen spreken over de strijd, die tussen de monarchale en republikeinse staten werd gevoerd; maar de grondslag was, dat de slaven niet als mensen werden beschouwd; zij werden niet alleen niet als burgers, maar ook niet als mensen beschouwd. Het Romeinse recht beschouwde hen als een zaak. De wet op moord (x), om over andere wetten ter bescherming van de menselijke persoon niet te spreken, gold niet voor slaven; ze beschermden alleen de slavenhouders, als enig volledig berichtigde burgers. Werd nu een monarchie gesticht, -zo was deze een monarchie der slavenhouders; een republiek, -zo was deze een republiek der slavenhouders, waarin de slavenhouders in het genot waren van alle rechten, terwijl de slaven krachtens wet zaken waren, en niet alleen alle soort van onderdrukking over hen mogelijk was, maar zelfs het vermoorden van een slaaf niet als misdaad gold.

De republieken der slaven-houders werden naar hun inwendige organisatie onderscheiden in aristocratische en democratische republieken. In de aristocratische republiek nam een klein getal van bevoorrechten aan de verkiezingen deel; in de democratische namen allen daaraan deel, maar al-weer alle slaven-houders, allen, behalve de slaven. Deze fundamentele omstandigheid moet men in het oog houden,

x) D.w.z. de door de wet bepaalde bestraffing van den moordenaar. - Red.

aangezien ze op het vraagstuk van den staat het meeste licht werpt en het wezen van den staat duidelijk aantoonst.

De staat is een machine tot het onderdrukken van de ene klasse door de andere, - een machine, waarmee de ene klasse de overige, onderworpen klassen tot gehoorzaamheid dwingt. De vorm der machine kan verschillend zijn: in den slavenhoudersstaat hebben wij de monarchie, de aristocratische republiek of zelfs de democratische republiek, en inderdaad waren de regeringvormen uiterst menigvuldig, terwijl het wezen der zaak hetzelfde bleef: de slaven hadden geen rechten en bleven een onderdrukte klasse, ze golden niet als mensen. Hetzelfde zien wij in de feodale staat.

De wisseling der vormen der uitbuiting veranderde de slavenhoudersstaat in de feodale staat. Dit had een geweldige betekenis. In de maatschappij der slavernij -volledige rechteloosheid van den slaaf; hij geldt niet als mens; in de feodale maatschappij -de gebondenheid van den boer aan de grond.

Het voornaamste kenmerk van het lijfeigenrecht is, dat de boeren (en toen-ter-tijd maakten de boeren de meerderheid uit; de stedelijke bevolking was uiterst zwak ontwikkeld) aan de grond gebonden waren, waaruit ook het begrip zelflijfeigenschap - voortspoot. De boer mocht een bepaald aantal dagen voor zichzelf de akker bewerken, dien de landheer hem ter beschikking stelde; de overige tijd werkte de lijfeigen boer voor den landheer. Het wezen van de klassenmaatschappij bleef bestaan: de maatschappij berustte op klassenuithuizing. Volledige rechten konden alleen de landheren bezitten, de boeren golden als rechteloos. In de praktijk was er maar zeer weinig verschil tussen hun toestand en die van de slaven in de slavenhoudersstaat. Toch opende zich een bredere weg voor hun bevrijding, de bevrijding der boeren, omdat de lijfeigen boer niet als rechtstreeks eigendom van den landheer gold. Hij kon een deel van zijn tijd op zijn eigen akker doorbrengen; hij kon als-het-ware tot op zekere hoogte zichzelf toebehoren en bij de grotere ontwikkelingsmogelijkheid van de ruil en de handelsbetrekkingen kwam de lijfeigenschap voortdurend meer in ontbinding en de kring der bevrijding van de boeren werd voortdurend groter. De feodale maatschappij was steeds samengestelder dan die der slavenhouders. Daarin bestond een sterk element der ontwikkeling van de handel, de nijverheid, hetgeen toen reeds naar het kapitalisme leidde. In de middeleeuwen was de lijfeigenschap overheersend. Ook hier waren de staatsvormen van verschillende soort. Ook hier was er zowel monarchie als republiek, al was het ook minder scherp omlijnd, maar steeds golden enkel en alleen de feodale landheren als heersers. De lijfeigen boeren waren van alle politieke rechten absoluut uitgesloten.

Zowel onder de slavernij als onder het feodalisme kan de heerschappij van een kleine minderheid over de reusachtige meerderheid het niet zonder dwang stellen. De ganse geschiedenis is vol van onafgebroken pogingen der onderdrukte klassen om hun knechtschap af te schudden. De geschiedenis der slavernij kent oorlogen ter bevrijding van de slavernij, die vele tientallen van jaren duurden. In 't voorbijgaan zij opgemerkt, dat de naam "Spartacus", die de Duitse communisten thans hebben aangenomen, -deze enige Duitse partij, die werkelijk tegen het juk van het kapitalisme strijdt, - deze naam hebben zij aangenomen, omdat Spartacus een van de meest op de voorgrond tredende helden van een van de grootste slavenuitopstanden van ongeveer 2000 jaar geleden was, toen het schijnbaar almachtige Romeinse Rijk, dat geheel op de slavernij berustte, gedurende een lange reeks van jaren werd geschokt door de slagen van een reusachtige opstand der slaven, die zich wapenden en onder leiding van Spartacus een reusachtig leger vormden. Per slot van rekening werden zij evenwel verslagen, gevangen en door de slavenhouders

gemarteld. Deze burgeroorlogen vullen de ganse geschiedenis van het bestaan der klassenmaatschappij. Ik heb zo even het voorbeeld van de grootste zulker burgeroorlogen in het tijdperk der slavernij aangehaald. Het gehele tijdperk van het feodalisme is gelijkelijk vervuld door onafgebroken boerenopstanden. In Duitsland b.v. nam deze strijd tussen de beide klassen: landheren en boeren, in de middeleeuwen grote afmetingen aan en zette zich om in de burgeroorlog der boeren tegen de landheren. Gij kent allen voorbeelden van dergelijke herhaalde opstanden der boeren tegen de feodale landheren, ook in Rusland.

Ter handhaving van zijn heerschappij, ter instandhouding van de macht, moest de landheer een apparaat hebben, dat voor hem het reusachtige getal van mensen in onderworpenheid bij elkaar hield, hen aan bepaalde wetten, regels, onderwierp; en al deze wetten kwamen in de grond hierop neer: - de macht der landheren over de lijfeigen boeren te handhaven. Dit was de feodale staat, die b.v. in Rusland of in de zeer achterlijke Aziatische landen, waar het feodalisme tegenwoordig nog heerst, - verschillend naar de vorm, - of republikeins of monarchaal was. Was de staat monarchaal, dan werd de macht van een enkeling erkend; was hij republikeins, dan werd min of meer de medewerking van gekozenen uit de landherenmaatschappij toegestaan; - dit in de feodale maatschappij. De feodale maatschappij omvat zulk een verdeling in klassen, waarbij de overweldigende meerderheid - de lijfeigen boeren - zich bevond in volslagen afhankelijkheid van een uiterst geringe minderheid - de landheren, - die eigenaars waren van de grond.

De ontwikkeling van de handel, de ontwikkeling van de warenruil leidde tot het uitscheiden van een nieuwe klasse, - de kapitalisten. Het kapitaal ontstond tegen het einde der middeleeuwen, toen na de ontdekking van Amerika de wereldhandel een reusachtige ontwikkeling bereikte, toen de hoeveelheid der edele metalen toenam, toen zilver en goud tot ruilmiddel werden, - toen de omloop van het geld de mogelijkheid schiep, geweldige rijkdommen in één hand op te hopen. Zilver en goud werd in de ganse wereld als rijkdom aangemerkt. De economische krachten van de klasse der landheren verzwakken, en de kracht van de nieuwe klasse, - van de vertegenwoordigers van het kapitaal, - kwam tot ontwikkeling. De omvorming van de maatschappij voltrok zich zodanig, dat alle burgers in zekeren zin gelijk werden gesteld; de vroegere indeling in slavenhouders en slaven viel weg; voor de wet waren allen gelijk, onverschillig over welk kapitaal de enkeling beschikte, of hij grond in persoonlijk eigendom bezat, of wel een armoedzaaier was, die niets bezat dan zijn werkhanden: - allen zijn gelijk voor de wet. De wet beschermt allen op dezelfde wijze, beschermt het eigendom, als hij zoiets bezit, tegen de aanslagen op het eigendom van de kant der massa, die, zonder eigendom te hebben, zonder iets anders te hebben dan zijn werkhanden, langzamerhand verarmt, in ellende geraakt en in een proletariër verandert. Zo is de kapitalistische maatschappij.

Uitvoerig kan ik hier niet op ingaan. Gij zult nog op deze vraag terugkomen, als ge het program der partij gaat bespreken; - dan zult ge een karakteristiek der kapitalistische maatschappij te horen krijgen. Deze maatschappij trad op tegen de lijfeigenschap, tegen het oude feodale recht met de vrijheid als leuze. Dit was evenwel een vrijheid voor den bezitter van eigendom. En tegen het feodale recht werd vernield, hetgeen tegen het einde van de 18e en in het begin van de 19e eeuw gebeurde, - in Rusland gebeurde dit later dan in andere landen, in het jaar 1861, - toen kwam in de plaats van de feodale staat de kapitalistische staat, die als zijn leuze de vrijheid van het ganse volk verkondigt, die zegt, dat hij de wil van het gehele volk uitdrukt - die loochenb, dat hij een klassenmaatschappij is, - en hier ontplooit zich een strijd tussen de socialisten, die voor de vrijheid van het gehele volk strijden, en de kapitalistische staat, die thans tot het stichten van de Socialistische Sowjet-Republiek heeft geleid en die geheel de wereld omvat.

Om de strijd, die tegen het wereldkapitaal is begonnen, te begrijpen, - om het wezen van de kapitalistische staat te verstaan, moet men er aan denken, dat de kapitalistische staat, toen hij tegen het feodalisme te velde trok, de strijd onder de leuze van de vrijheid voerde. De afschaffing van het feodalisme betekende de vrijheid voor de vertegenwoordigers van de kapitalistische staat, en bewees in zoverre een dienst, dat de lijfeigenschap werd vernietigd en de boeren de mogelijkheid werd gegeven, als onbeperkt eigenaar te beschikken over de grond, dien zij hadden verworven, zij het door afkoop, zij het door de obrok *), -- dit liet de staat onverschillig: hij beschermde de eigendom, op welke wijze deze ook mocht zijn ontstaan, daar hij op den privaten eigendom berustte. De boeren werden in alle moderne beschaafde staten tot privaat-eigenaars. De staat beschermde de privaat-eigendom en daar, waar de landheer een gedeelte van het land aan de boeren afstond, beloofde hij hem door middel van aflossing, de verkoop door geld. De staat verklaarde als het ware: wij zullen de volledige privaten eigendom in stand houden, en hij verleende daaraan elke ondersteuning, elke hulp. De staat erkende voor ieder koopman, ieder industrieel en fabrikant deze eigendom. En deze maatschappij, die op de privaten eigendom berustte, op de macht van het kapitaal, op de volkomen onderwerping van alle bezitloze arbeiders en de werkende boeren-massaas, - deze maatschappij verkondigde haar heerschappij op grond van de vrijheid, streed tegen de lijfeigenschap - ze verklaarde de eigendom als vrij, en was er bijzonder trots op, dat de staat opgehouden zou hebben een klassenstaat te zijn.

Intussen bleef de staat nog even goed als tevoren een machine, die dat kapitalisme helpt, de arme boeren en de arbeidersklasse in onderworpenheid te houden; maar uiterlijk was hij vrij. Hij proclameerde het algemeen kiesrecht, verklaarde door de mond van zijn verdedigers, predikanten, geleerden en wijsgeren: - deze staat is geen klassenstaat. Zelfs nu - nu de strijd der socialistische sowjet-republieken tegen die staat is begonnen, beschuldigen zij ons, dat wij de vernietigers van de vrijheid zouden zijn, - dat wij een staat stichten, die op dwang is opgebouwd, op onderdrukking van den een door den ander, - terwijl zij de staat van het ganse volk, de democratische staat zouden uitmaken. En dit vraagstuk - van de staat - heeft nu, ten tijde van het begin van de socialistische revolutie over de ganse wereld en juist tijdens de megepraal der revolutie in enkele landen, nu de strijd tegen het wereld-kapitaal zich bijzonder heeft verscherpt, - de allergrootste betekenis verworven en werd, mogen we zeggen, het pijnlijkste vraagstuk, het brandpunt van alle politieke vragen, van alle politieke discussies van de tegenwoordige tijd.

Welke partij, hetzij in Rusland of in welk meer beschaafd land ook, wij ook mogen uitkiezen, bijna alle politieke discussies, meningsverschillen en opvattingen draaien thans om het begrip van de staat, - of de staat in een kapitalistisch land, in een democratische republiek, - vooral in een, zoals Zwitserland of Amerika, in de allervrijste democratische republieken, - of de staat de uitdrukking is van de volkswil, de samenvatting van een beslissing van het gehele volk, de uitdrukking van de nationale wil enz., enz., - dan wel een machine, waarmee de kapitalisten hun macht over de arbeidersklasse en de boeren in stand kunnen houden. Dit is het fundamentele vraagstuk, waaromheen zich thans in de gehele wereld de politieke debatten bewegen. Wat wordt over het Bolsjewisme gezegd? De burgerlijke pers scheldt op de Bolsjewiki; geen courant zal men vinden, waarin niet de gangbare beschuldiging tegen de Bolsjewiki wordt herhaald, dat zij zich aan de volksherschappij

*) Obrok noemde men in het oude Rusland de voortdurende schatplichtigheid van den lijfeigene, die wel zwaarhandig, voor eigen rekening, werkte, maar aan den landheer een deel van zijn verdienste in geld afstond. - Red.

pij hebben vergrepen. Als onze mensjewiki en sociaal-revolutionairen in hun eenvoudigheid van geest (en misschien is het geen eenvoudigheid van geest, of misschien zo'n eenvoudigheid van geest, waarvan wordt gezegd, dat ze erger is dan schurkerij) geloven, dat zij de ontdekkers en de uitvinders van de beschuldiging zijn, dat de Bolsjewiki zich aan de vrijheid en de volksheerschappij zouden hebben vergrepen, dan vergissen zij zich op een belachelijke manier. Tegenwoordig is er onder de rijkste couranten van de rijkste landen, die tientallen van miljoenen uitgeven om de burgerlijke leugen en de imperialistische politiek in tientallen van miljoenen van exemplaren te verbreiden, geen enkele, die deze fundamentele argumenten en aanklachten tegen het Bolsjewisme niet herhaalt: - dat Amerika, Engeland en Zwitserland vooraanstaande staten zijn, die op de volksheerschappij berusten; maar dat de Bolsjewistische republiek een roversstaat is, die geen vrijheid kent; dat de Bolsjewiki zich aan de idee der volksheerschappij hebben vergrepen en zelfs zó ver zijn gegaan, dat zij de Constituante uit elkaar joegen. Deze vreselijke beschuldigingen tegen de Bolsjewiki worden in de ganse wereld herhaald. Deze beschuldigingen brengen ons rechtstreeks tot de vraag, wat de staat is. Om deze beschuldiging te begrijpen, om daarin de weg te kunnen vinden, volkomen bewust daar stelling tegen nemen, en dan niet op grond van geruchten, maar om een vaste mening te hebben, moet men duidelijk begrijpen, wat de staat is. Er zijn alle mogelijke kapitalistische staten en vele leerstelsels ter verdediging daarvan, die voor de oorlog zijn ontstaan. Om de oplossing van dit vraagstuk op de juiste wijze aan te pakken, moeten we een kritische positie innemen ten aanzien van al deze leerstellingen en opvattingen.

Ik noemde U reeds het werk van Engels: "De oorsprong van de staat". Juist hierin wordt uitgesproken, dat iedere staat, waarin de privaat-eigendom van de grond en van de productiemiddelen bestaat, waarin het kapitaal heerst, hoe democratisch hij ook moge zijn, een kapitalistische staat is; hij is een machine in de handen der kapitalisten om de arbeidersklasse en de arme boeren in onderworpenheid te houden. Het algemeen kiesrecht, de constituerende vergadering, het parlement, - dit is slechts de vorm, dit is een soort van wissel, die aan het wezen der zaak niet het geringste verandert.

De vorm der heerschappij van de staat kan verschillend zijn: het kapitaal uit zijn kracht op de ene manier, waar de ene vorm, en op een andere manier, waar een andere vorm bestaat, maar in wezen der zaak blijft de macht in handen van het kapitaal: of er een census-kiesrecht bestaat of iets anders, of een democratische republiek; en zelfs hoe democratischer ze is, des te brutaler, des te cynischer is de heerschappij van het kapitaal. Een van de meest democratische republieken der wereld zijn de Verenigde Staten van Noord-Amerika, - en nergens zo zeer als in dit land (wie daar na 1905 is geweest, kan het zich zeker voorstellen), nergens uit zich de macht van het kapitaal, de macht van een hoopje milliardairs over de ganse maatschappij zo brutaal, met zulk een openlijke omkoperij, als in Amerika. Als het kapitaal eenmaal bestaat, heerst het over de ganse maatschappij, en geen democratische republiek, geen kiesrecht verandert iets aan het wezen der zaak.

De democratische republiek en het algemeen kiesrecht waren in vergelijking met de feudale orde een geweldige vooruitgang: ze gaven aan het proletariaat de mogelijkheid, die vereniging, die aaneensluiting te bereiken, die het bezit, - die gesloten, gedisciplineerde gelederen te vormen, die de stelselmatige strijd tegen het kapitaal voeren. Niets dergelijks was er, zelfs bij benadering, bij de lijfeigene boeren te vinden, en van de slaven maar te zwijgen. De slaven kwamen, zoals we weten, in opstand, maakten oproer, gingen in de burgeroorlog. Maar zij konden nooit een bewuste meerderheid, partijen, die de strijd leiden, scheppen; zij konden niet duidelijk begrijpen, welk doel zij nastreven, en bleken zelfs in

de meest revolutionaire ogenblikken der geschiedenis in de handen der heersende klassen te zijn. De burgerlijke republiek, het parlement, het algemeen kiesrecht, - dit alles betekent, van het standpunt der wereld-ontwikkeling der maatschappij bezien, een reusachtige vooruitgang. De mensheid schreed naar het kapitalisme, en eerst het kapitalisme gaf, dank zij de stedelijke cultuur, de onderdrukte klasse der proletariërs de mogelijkheid tot zelf-besef, en deed die internationale arbeidersbeweging ontstaan, die millioenen arbeiders, georganiseerd over de ganse wereld in de socialistische partijen, die bewust de strijd der massas leiden. Zonder parlementarisme, zonder kiesrecht, ware deze ontwikkeling der arbeidersklasse onmogelijk geweest; daarom heeft dit alles in de ogen der breedste massa's zelf een zo grote betekenis verkregen. Daarom blijkt de omwenteling zo moeilijk te zijn.

Niet alleen bewuste huichelaars, geleerden en papen ondersteunen en beschermen deze burgerlijke leugen, dat de staat vrij is en geroepen om de belangen van allen te verdedigen, maar er zijn ook massa's van mensen, die oprecht de oude voordelen herhalen, die de overgang van de oude kapitalistische maatschappij naar het socialisme niet kunnen begrijpen. Niet alleen mensen, die zich in rechtstreekse afhankelijkheid van de bourgeoisie bevinden, - niet slechts degenen, die zich onder de druk van het kapitaal bevinden of door dit kapitaal zijn omgekecht (in dienst van het kapitaal staat een menigte van geleerden van allerlei soort, kunstenaars, papen enz.), maar ook mensen, die zich eenvoudig onder de invloed der voordelen van de burgerlijke vrijheid bevinden, deze allen zijn in de ganse wereld tegen het Bolsjewisme samengezworen, omdat de Sowjet-republiek bij haar stichting deze burgerlijke leugen op zij wierp en openlijk verklaarde: -gij noemt Uw staat vrij, maar in werkelijkheid is hij, zolang de privaat-eigendom bestaat, -al is Uw staat een democratische republiek,- niets anders dan een machine in handen der kapitalisten ter onderdrukking van de arbeiders, en hoe vrijer de staat is, des te duidelijker komt dit tot uitdrukking. Voorbeelden hiervan zijn in Europa: Zwitserland, - in Amerika: de Verenigde Staten.

Nergens heerst het kapitaal zo cynisch en meedogenloos als juist in deze landen, en nergens kan men zo duidelijk zien, ofschoon het democratische republieken zijn, - hoe mooi de gavel er ook mag uitzien, - nergens, trots al het gepraat over werkers-democratie, over de gelijkheid van alle burgers. In werkelijkheid heerst in Zwitserland en in Amerika het kapitaal, en alle pogingen der arbeiders, enigermate een belangrijke verbetering in hun toestand te bereiken, stuiten op een onmiddellijke burgeroorlog. In deze landen zijn er minder soldaten en een kleiner staand leger. In Zwitserland is er een milizie; -ieder Zwitser heeft zijn geweer bij zich thuis; in Amerika bestond tot voor een korte tijd geleden geen staand leger; - als er dus een staking uitbreekt, wapent zich de bourgeoisie, huurt soldeniers en onderdrukt de staking; en nergens geschiedt de onderdrukking der arbeidersbeweging met zulk een meedogenloze wreedheid als in Zwitserland en Amerika, en nergens blijkt de invloed van het kapitaal in het parlement zo sterk als juist hier. De macht van het kapitaal is alles, de heers is alles, - maar het parlement, de verkiezingen zijn marionetten, poppen.....Maar hoe langer hoe meer gaan de arbeiders de ogen open, breidt zich de idee der Sowjet-macht altijd meer uit, vooral na het bloedige moorden, dat we nu pas hebben beleefd. Voortdurend wordt voor de arbeidersklasse duidelijker, dat het noodzakelijk is, de onverzoenlijke strijd tegen de kapitalisten te voeren.

In welke vorm de republiek zich ook mag hullen, - laat het de meest democratische republiek zijn, - als zij evenwel een burgerlijke republiek is, wanneer daarin de privaat-eigendom van de grond, van de fabrieken en bedrijven is gebleven en het

daarin niet wordt vervuld, wat het program van onze partij en de Sowjet-grondwet verkondigt, - dan is deze staat een machine om den een door den ander te onderdrukken. En deze machine zullen wij in de hand van die klasse nemen, die de macht van het kapitaal ten val moet brengen.

Wij zullen alle oude vooroordelen, dat de staat algemene gelijkheid betekent, over boord werpen; dit is bedrog: zolang er uitbuiting bestaat, kan er geen gelijkheid zijn. De landheer kan niet gelijk zijn aan den arbeider, de hongerige niet aan den verzadigde. Zulk een machine, die staat heet, waarvoor de mensen met bijgelovige verering blijven staan en geloven in het oude sprookje, dat ze de macht van het ganse volk zou zijn, - het proletariaat werpt die machine opzij en zegt: - dit is een burgerlijke leugen. Wij hebben deze machine van de kapitalisten afgenomen, we hebben ze zelf in bezit genomen. Met deze machine, of knuppel, zullen wij iedere uitbuiting vernietigen, en wanneer er op de wereld geen mogelijkheid tot uitbuiting meer is gebleven, er geen grondeigenaars, geen fabriekseigenaars meer zullen zijn, - het niet meer zó zal zijn, dat de énen werden oververzadigd, terwijl de anderen hongeren, - eerst dan, als hiervoor geen mogelijkheid meer zal zijn, dan zullen wij deze machine op het oude ijzer werpen. Dan zal er geen staat, geen uitbuiting meer zijn. Dat is het standpunt van onze communistische partij. Ik hoop, dat wij in de volgende voordrachten nog meer dan eens op deze kwestie zullen terugkomen.

MARX-INSTITUUT DE PARTIJ

AMSTERDAM, C. LEIDSCHESTRAAT 25.

Inleiding. In de maanden sinds de bevrijding is er juist over het vraagstuk van de rol van de partij een grote onklarheid in onze gelederen gebleken. Het is daarom zeer actueel de lessen van het marxisme-leninisme over de betekenis van de partij der arbeidersklasse opnieuw in herinnering te brengen. Lenin en Stalin hebben er steeds op gewezen, van hoe onmetelijk belang het bestaan van een zelfstandige politieke partij van de arbeidersklasse is. Zij legden er de nadruk op, dat deze partij zich moet kenmerken door enerzijds een principieel marxistisch-leninistisch program en anderzijds door een hechte organisatorische opbouw. Enerzijds moet de partij dus steunen op de stevige grondslag van de socialistische theorie, anderzijds op haar sterke inwendige organisatie en discipline.

Omstreeks 1900 bestond er in de rijen der Russische sociaal-democraten een grote ideologische verwarring en een sterke organisatorische verbroekeling. Aan geen enkele der voorwaarden voor het bestaan van een sterke arbeiderspartij was dus voldaan. Deze situatie is enigermate te vergelijken met de toestand, zoals die zich na de bevrijding in ons land voorded. Ook hier bestond geen klaarheid over de noodzakelijkheid van een zelfstandige arbeiderspartij met een principieel socialistisch program. De opvatting, dat het mogelijk zou zijn om te komen tot oprichting van een democratische volkspartij is een voorbeeld van onklarheid in dit opzicht. In een dergelijke democratische volkspartij zouden alle democratische en vooruitstrevende groeperingen samengevat moete worden. Zij zou geen marxistisch program bezitten en zij zou niet het karakter van een arbeiderspartij dragen. Terwijl er dus geen zelfstandige arbeiderspartij bestond (de SDAP was nauwelijks weer opgericht, de CPN opgeheven), schermde een zuiver burgerlijke beweging als de Nederlandse Volksbeweging met een vage socialistische ideologie. Terwijl de strijd voor de beveiliging van de democratie voor het Nederlandse volk gevoerd moest worden, ontbrak het aan de bewuste leidende partij in die strijd. Deze zou slechts gevormd kunnen worden door een sterke partij der arbeidersklasse, die de overige democratische krachten der bevolking om zich heen zou kunnen groeperen in een machtig vooruitstrevend blok.

Lenin over de partij omstreeks 1900.

Lenin was reeds omstreeks 1900 in Rusland op de noodzaak van het scheppen van een sterke geconcentreerde arbeiderspartij. Deze partij zou de voorhoede, de leidende kracht van de arbeidersklasse moeten zijn. Haar einddoel zou de omverwerping van het kapitalisme en de instelling van het socialisme zijn. Haar naastbijliggend do moest de omverwerping van de onderdrukking van het Russische volk door het tsarisme zijn. Het tsarisme was de eerste en ergste hinderpaal op de weg naar het socialisme. De partij moest dus een democratisch-socialistisch program bezitten, maar haar eerste taak was de verovering van een democratische staatsorde. De strijd voor

de verovering van de democratie zag Lenin dus als eerste stap in de strijd van de arbeidersklasse en haar leidende partij. In deze strijd om de democratie moest de arbeidersklasse de aanvoerder van het gehele volk zijn; zij moest de bourgeoisie de leiding van deze strijd ontrukken en daartoe ook de middenklassen (boeren, kleine burgerij, intellectuelen) in de strijd betrekken als haar bondgenoten. Om dit met succes te kunnen doen, had de arbeidersklasse de leiding nodig van een zelfstandige politieke partij. Pas dan kon de arbeidersklasse haar politiek zelfstandig, los van de bourgeoisie, bepalen en de leiders de factor worden in de strijd om de democratie.

In zijn beroemd boek "Wat te doen?" van 1902 (Geschiedenis van de C.P. der Sowjet-Unie, uitg. Pogaus, 1939, blz. 3-40 vlg. en deel II van de Verzamelde werken van Lenin, Ned. Uitg. blz. 34 vlg.) behandelde Lenin uitvoerig de ideologische grondslagen van de marxistische arbeiderspartij. Hij richtte zich daarbij vooral tegen de zogenaamde economen die beweerden, dat de strijd tegen het tsarisme de zaak van de bourgeoisie was en dat de voornaamste taak van de arbeidersklasse gelegen was in de strijd op economisch terrein tegen de ondernemers. Deze stroming ontkende dus de zelfstandige politieke taak van de arbeidersklasse.

Volgens Lenin konden de arbeiders de strijd tegen het kapitalisme en voor het socialisme niet tot ontplooiing brengen, zolang het tsarisme als wach hond van het kapitalisme de arbeidersbeweging onder de duim hield. De naastbijliggende taak van de arbeiders bestond daarom volgens hem wel degelijk in het uit de weg ruimen van het tsarisme en in een consequente strijd om de verovering der democratie. De arbeidersklasse moest in deze strijd om de democratie de leidende rol vervullen, omdat de bourgeoisie in deze strijd onbetrouwbaar en tot compromis met het tsarisme geneigd was. Om de arbeidersklasse tot deze zelfstandige leidende rol in staat te stellen behoefde zij de stuwende kracht van een eigen politieke partij op socialistische grondslag.

Toepassing op Nederland nu.

In de situatie van thans in Nederland geldt evenzeer dat de strijd voor de verdediging en verdieping van de democratie in de eerste plaats aan de orde is. Niets zal juist de overwinning van het socialisme zo zeer verhaasten als de volledige verovering der democratie, waarvoor een harde strijd noodzakelijk is en waarbij scherpe botsingen met de kapitalistische reactie te verwachten zijn. In deze strijd moet de arbeidersklasse de leidende rol spelen, omdat de bourgeoisie bij de volledige overwinning der democratie geen belang heeft, integendeel, deze vreest. De arbeidersklasse mag dus niet aan het politiek initiatief van de bourgeoisie overgelaten worden, doch moet haar eigen zelfstandige politiek vaststellen. Wanneer men haar in deze strijd zonder eigen politieke partij laat, dan betekent dit, dat men haar in feite overlaat aan de politieke leiding van de bourgeoisie. In Nederland moet dus een leidende partij van de arbeidersklasse geschapen worden, die een tegenwicht kan vormen tegen een beweging als de NVB, die met socialistische leuzen grote delen van het Nederlandse volk poegt te vangen voor een reactinair politiek van de kapitalistische klasse.

Spontaneïteits- of socialistisch bewustzijn.

De economen in Rusland, die de politieke taak van de arbeidersklasse niet zagen, ontkenen ook de leidende rol van de arbeiderspartij. Ook op dit punt werden zij door Lenin bestreden. De Economen ontwikkelden ontwikkelden de zogenaamde spontaneïteits theorie, zij

verwachten alles van het spontane element in de arbeidersbeweging. Zij miskenden daarmee de organiserende taak van de partij en de betekenis van het socialistisch bewustzijn, dat de partij aan de arbeidersklasse moet overbrengen. Lenin toonde aan, dat het wachten op het spontane proces in de beweging der arbeiders betekent, dat de partij tot een passief aanhangsel van de beweging wordt in plaats van haar te leiden. De spontaneïteitstheorie komt er dus op neer, dat men de arbeidersklasse zonder politiek bewuste leiding laat en dus ongewapend laat in de strijd tegen de geduchte tegenstanders, die het tsarisme en de bourgeoisie zijn. Bovendien wordt door het onlaag halen van de betekenis van het socialistisch bewustzijn de weg vrijgemaakt voor het binnendringen van de burgerlijke ideologie en de burgerlijke invloed in de arbeidersklasse. Er bestaat nu eenmaal geen tussenweg tussen socialistische ideologie en burgerlijke ideologie. Ieder onlaaghalen van de socialistische ideologie betekent een versterken en vergemakkelijken van het binnendringen van de burgerlijke ideologie. Aan de arbeidersklasse wordt zodoende het wapen van haar eigen socialistische ideologie, die uit de wetenschap geboren is, ontnomen. De spontaneïteitstheorie betekent in feite dat de arbeidersklasse geen zelfstandige politieke factor kan zijn en veroordeelt haar tot een achter de bourgeoisie aanlopen, tot een "staartpolitiek".

De economen in Rusland zijn een typisch voorbeeld van een opportunistische stroming in de arbeidersbeweging. De economen achtte Lenin de overbrengers van de burgerlijke invloed op de arbeidersklasse; dezelfde rol vervulden de reformisten in de sociaaldemocratische partijen in Europa. Lenin toonde aan, dat de bron van ieder opportunisme in de arbeidersbeweging gelegen is in een verkleinen van de betekenis van de socialistische theorie en het ophevelen van het spontane element in de arbeidersbeweging.

Wanneer men de socialistische wetenschap als grondslag van de arbeidersbeweging prijageeft, ondermijnt men haar principiële grondslagen en opent men de deur voor een onvaste politiek, die van geval tot geval oordeelt en in feite een gelegenheidspolitiek is.

De fout die thans in Nederland hersteld is door het besluit tot heroprichting van een marxistisch leninistische partij, berust ten slotte eveneens op een afglijden naar de spontaneïteitsopvattingen, en op een uit het oog verliezen van de onmisbaarheid van het socialistisch bewustzijn voor de arbeidersklasse. Deze fout is slechts verklaarbaar uit de bijzondere omstandigheden, waarin wij verkeerden bij de bevrijding en de overgang van illegale naar legale verhoudingen.

De organisatorische grondslagen van de partij

In zijn boek "Een schrede voorwaarts, twee schreden achterwaarts" van 1904 ging Lenin eveneens uitvoerig in op de grondslagen van de arbeiderspartij (Geschiedenis van de C.P. der Sowjet-Unie, blz. 59 en deel II van de Verzamelde Werken blz. 109 vlg.). Hij formuleerde de grondslagen der partij als volgt:

1. Zij moet de vooraanstaande, klassebewuste, Marxistische strijdafdeling van de arbeidersklasse zijn. Dit houdt in, dat zij uitgerust moet zijn met de kennis van het maatschappelijk leven, van de wetten van de klassenstrijd. Zij moet als voorhoede in staat zijn om de arbeidersklasse in haar strijd aan te voeren. De partij moet steeds grotere delen van de klasse tot het peil van het socia-

1. Het partijbewustzijn verheffen, zij moet de arbeidersklasse scho-
len en opvoeden.

2. De partij zou een streng georganiseerde strijdafdeling van de
arbeidersklasse moeten zijn. Zij zou zich moeten kenmerken door
een sterke discipline, die bindend is voor al haar leden. Pas
daardoor kan de partij als een eenheid optreden en is zij in
staat om de strijd van de arbeidersklasse werkelijk te leiden.

3. De partij is de hoogste vorm van organisatie van de arbeiders-
klasse. Als zodanig is zij geroepen om alle andere organisaties
van de klasse, van economische en culturele aard b.v., te leiden.
Zij moet daartoe steeds de verbinding onderhouden met de partij-
loze massa's en deze verbinding steeds hechter maken om
haar taak als voorhoede goed te vervullen. De partij mag zich
nooit in zich zelf opsluiten, maar moet steeds het vertrouwen
en de steun van de massa's genieten.

4. Voor de inwendige organisatorische opbouw van de partij gelden
de beginselen van het democratisch centralisme. Dit houdt ener-
zijds in dat de gehele structuur van de partij democratisch is,
anderzijds dat er strenge discipline moet heersen. Alle beslui-
ten komen tot stand na uitvoerige bespreking in de organen van
de partij. Besturen worden op democratische wijze door de leden
gekozen. Wanneer eenmaal een besluit genomen is, is dit bindend
voor de gehele partij en dient de minderheid, die er tegen was,
zich dus bij de wil van de meerderheid neer te leggen. Ieder is
verplicht aan de uitvoering van een genomen besluit mee te wer-
ken. De lagere organen in de partij zijn ondergeschikt aan de
hogere organen; aan het hoofd van de partij staat één centrale
leidende instantie, het partijbestuur, dat echter steeds verant-
woording schuldig is aan het partijcongres als hoogste partijor-
gaan.

Lenin besloot zijn boek aldus:

"Het proletariaat heeft geen ander wapen in de strijd om de
macht dan zijn organisatie. Verdeeld door de heerschappij van de
anarchische concurrentie in de burgerlijke wereld, onderdrukt
door de dwangarbeid voor het kapitaal, voortdurend in de afgrond
van de uiterste ellende, verwildering en ontaarding gestort, kan
en zal het proletariaat onvermijdelijk een onoverwinnelijke
kracht worden, alleen dank zij het feit, dat zijn ideologische
vereniging door de beginselen van het Marxisme verankerd wordt
door de materiële eenheid van de organisatie, die de miljoenen
werkers tot het leger van de arbeidersklasse aaneensmeedt."

In zijn voordrachten "Over de grondslagen van het leninisme"
in 1924 wijdde ook Stalin in het voetspoor van Lenin een uit-
voerige bespreking aan de rol van de partij. (Marx. Bibl. deel 6,
blz. 77; Stalin: Beginselen van het leninisme blz. 9)

Hij onderstreept daarin ook in de eerste plaats de betekenis
van de partij als voorhoede van de arbeidersklasse. Zij moet de
beste elementen van de klasse, hun ervaring, hun toewijding in
zich verenigen. De partij moet toegerust zijn met de socialis-
tische theorie en in staat zijn op grond hiervan het proletari-
aat te leiden. Als voorhoede moet zij de arbeidersklasse voor-
uit zijn, d.w.z. zij moet verder zien dan de klasse, verder zien
dan de directe dingen van de dag. Zij moet niet achter de spon-
tane beweging der arbeiders aansukkelken, maar daaraan leiding
geven. Zij moet de massa's van de arbeiders tot het peil van
de bewuste socialistische voorhoede opheffen. Stalin noemt de

5.

partij de legerstaf van het proletariaat in zijn strijd tegen het kapitaal.

Ook Stalin wijst op de noodzakelijkheid, dat de partij een georganiseerd en gedisciplineerd geheel vormt. Partijleden moeten actief werkzaam zijn in de partijorganisatie en zich aan haar discipline onderwerpen. Men kan haar deuren niet openstellen voor vaag sympathiserenden, die niet aan haar praktische arbeid deelnemen en zich niet aan haar discipline onderwerpen. In dit laatste geval zou men namelijk de grenzen tussen de partij en de klasse uitwissen of vervagen en zou men afbreuk doen aan de zelfstandige rol van de partij als organiserende, leidende en opvoedende voorhoede van de klasse.

De partij dient de centrale organisatie te zijn, die leiding geeft aan de overige organisaties der arbeidersklasse als vakverenigingen, coöperaties, vrouwen- en jeugdverenigingen, culturele organisaties. Uit hoofde van haar politieke ervaring en haar autoriteit is de Marxistische partij de enige instantie, die in staat is om de leiding van de gehele strijd van de arbeidersklasse op alle gebieden samen te bundelen.

Stalin staat ook uitvoerig stil bij het vraagstuk van de inwendige discipline en van de aaneengeslotenheid van de partij. De ijzeren discipline, die er moet heersen, sluit de vrijheid van kritiek en de strijd der meningen binnen de partij niet uit, maar veronderstelt deze juist. Nadat echter de strijd der meningen over een bepaald onderwerp is geëindigd en de kritiek is uitgeput, wordt een besluit genomen, dat voor alle partijleden bindend is. De eenheid van wil en van handelen van alle partijleden vormt de voorwaarde voor het bestaan van een ijzeren discipline. Deze discipline, die bewust aanvaard wordt, behoeft dus geen blinde gehoorzaamheid te betekenen, doch komt voort uit gemeenschappelijke overtuiging.

Volgens Stalin wordt de proletarische partij sterker, wanneer zij zich van opportunistische elementen zuivert. Voor het scheppen van een gedisciplineerde eenheid in de partij is het noodzakelijk om haar van alle opportunistische, reformistische en dergelijke elementen grondig te zuiveren. Alleen op deze wijze blijft haar principieel karakter als marxistische partij bewaard, alleen op deze wijze kan de partij een doeltreffend wapen van de arbeidersklasse zijn.

Conclusie.

Ongetwijfeld gelden de stellingen van Lenin en Stalin over de ideologische en organisatorische grondslagen van de arbeiderspartij ook thans nog voor de communistische partijen.

De Communistische Partij zal ook in Nederland de klassebewuste voorhoede, de marxistische strijdafdeling van de arbeidersklasse moeten worden, waardoor zij haar rol als een zelfstandige factor in het politieke leven versterkt. Zij zal aan de arbeidersklasse socialistisch bewustzijn moeten bijbrengen en tot de leidende organisatie van de gehele arbeidersklasse moeten worden. Zij zal de arbeidersklasse een leidende plaats moeten verzekeren in de strijd om de democratie, en de aansluiting van van het gehele werkende volk tegen de reactionnaire bourgeoisie moeten bevorderen. Zij zal een hechte inwendige eenheid moeten bezitten. Lid van de partij zal kunnen zijn, wie haar maatschappelijke doelstellingen onderschrijft, daarvoor actief werkzaam is en de discipline van de partij aanvaardt. Het is

niet noodzakelijk, dat ieder partijlid de gehele marxistische theorie ten volle beheerst, al zal het program van de partij op grond van deze theorie opgebouwd zijn. Ook voor mensen die het dialectisch materialisme als wereldbeschouwing niet aanvaarden, doch b.v. godsdienstige opvattingen hebben, zal er plaats in de partij zijn, wanneer zij haar maatschappijle doelstelling delen en daarvoor willen strijden. Wel zal het de taak der partij zijn op ruime schaal de marxistische scholing te bevorderen. Bij de inwendige opbouw zullen de beginselen van het democratisch centralisme ten volle in toepassing gebracht moeten worden, omdat hierin de enige waarborg ligt voor een gesloten optreden der partij. Het spreekt vanzelf, dat ook de theorie van de partij niet stil staat. Ook zij zal verder ontwikkeld moeten worden, wil zij gelijke tred houden met de maatschappelijke veranderingen. En daarom is het juist, dat de partij een discussie voorbereidt over program en statuten, die straks aan de leden zullen worden voorgelegd.

Vragen.

1. Waarom is een speciale marxistische arbeiderspartij noodzakelijk?
2. Wat is de betekenis van het socialistisch bewustzijn voor de arbeidersbeweging, en wat is het gevaar van de spontaneïteitstheorie in dit verband?
3. Wat wordt verstaan onder het begrip democratisch centralisme en wat is de betekenis daarvan?
4. Wat wordt onder opportunisme verstaan en hoe moet dit in onze rijen bestreden worden?

MARX-INSTITUUT DE PARTIJ

AMSTERDAM, C. LEIDSCHESTRAAT 25.

Inleiding. In de maanden sinds de bevrijding is er juist over het vraagstuk van de rol van de partij een grote onklarheid in onze gelederen gebleken. Het is daarom zeer actueel de lessen van het marxisme-leninisme over de betekenis van de partij der arbeidersklasse opnieuw in herinnering te brengen. Lenin en Stalin hebben er steeds op gewezen, van hoe onmetelijk belang het bestaan van een zelfstandige politieke partij van de arbeidersklasse is. Zij legden er de nadruk op, dat deze partij zich moet kenmerken door enerzijds een principieel marxistisch-leninistisch program en anderzijds door een hechte organisatorische opbouw. Enerzijds moet de partij dus steunen op de stevige grondslag van de socialistische theorie, anderzijds op haar sterke inwendige organisatie en discipline.

Omstreeks 1900 bestond er in de rijen der Russische sociaaldemocraten een grote ideologische verwarring en een sterke organisatorische verbroekeling. Aan geen enkele der voorwaarden voor het bestaan van een sterke arbeiderspartij was dus voldaan. Deze situatie is enigermate te vergelijken met de toestand, zoals die zich na de bevrijding in ons land voorded. Ook hier bestond geen klarheid over de noodzakelijkheid van een zelfstandige arbeiderspartij met een principieel socialistisch program. De opvatting, dat het mogelijk zou zijn om te komen tot oprichting van een democratische volkspartij is een voorbeeld van onklarheid in dit opzicht. In een dergelijke democratische volkspartij zouden alle democratische en vooruitstrevende groeperingen samengevat moeten worden. Zij zou geen marxistisch program bezitten en zij zou niet het karakter van een arbeiderspartij dragen. Terwijl er dus geen zelfstandige arbeiderspartij bestond (de SDAP was nauwelijks weer opgericht, de CPN opgeheven), schermde een zuiver burgerlijke beweging als de Nederlandse Volksbeweging met een vage socialistische ideologie. Terwijl de strijd voor de bevestiging van de democratie voor het Nederlandse volk gevoerd moest worden, ontbrak het aan de bewuste leidende partij in die strijd. Deze zou slechts gevormd kunnen worden door een sterke partij der arbeidersklasse, die de overige democratische krachten der bevolking om zich heen zou kunnen groeperen in een machtig vooruitstrevend blok.

Lenin over de partij omstreeks 1900.

Lenin wree reeds omstreeks 1900 in Rusland op de noodzaak van het scheppen van een sterke gecentraliseerde arbeiderspartij. Deze partij zou de voorhoede, de leidende kracht van de arbeidersklasse moeten zijn. Haar einddoel zou de omverwerping van het kapitalisme en de instelling van het socialisme zijn. Haar naastbijliggend doel moest de omverwerping van de onderdrukking van het Russische volk door het tsarisme zijn. Het tsarisme was de eerste en ergste hinderpaal op de weg naar het socialisme. De partij moest dus een principieel socialistisch program bezitten, maar haar eerste taak was de verovering van een democratische staatsorde. De strijd voor

tot 2000
13/9/17
★

de verovering van de democratie zag Lenin dus als eerste stap in de strijd van de arbeidersklasse en haar leidende partij. In deze strijd om de democratie moest de arbeidersklasse de aanvoerder van het gehele volk zijn; zij moest de bourgeoisie de leiding van deze strijd ontrukken en daartoe ook de middenklassen (boeren, kleine burgerij, intellectuelen) in de strijd betrekken als haar bondgenoten. Om dit met succes te kunnen doen, had de arbeidersklasse de leiding nodig van een zelfstandige politieke partij. Pas dan kon de arbeidersklasse haar politiek zelfstandig, los van de bourgeoisie, bepalen en de leidend factor worden in de strijd om de democratie.

In zijn beroemd boek "Wat te doen?" van 1902 (Geschiedenis van de C.P. der Sowjet-Unie, uitg. Pegasus, 1939, blz. 340 vlg. en deel II van de Verzamelde werken van Lenin, Ned. Uitg. blz. 34 vlg.) behandelde Lenin uitvoerig de ideologische grondslagen van de marxistische arbeiderspartij. Hij richtte zich daarbij vooral tegen de zogenaamde economen die beweerden, dat de strijd tegen het tsarisme de zaak van de bourgeoisie was en dat de voornaamste taak van de arbeidersklasse gelegen was in de strijd op economisch terrein tegen de ondernemers. Deze stroming ontkende dus de zelfstandige politieke taak van de arbeidersklasse.

Volgens Lenin konden de arbeiders de strijd tegen het kapitalisme en voor het socialisme niet tot ontplooiing brengen, zolang het tsarisme als wachthond van het kapitalisme de arbeidersbeweging onder de duim hield. De naastbijliggende taak van de arbeiders bestond daarom volgens hem wel degelijk in het uit de weg ruimen van het tsarisme en in een consequente strijd om de verovering der democratie. De arbeidersklasse moest in deze strijd om de democratie de leidende rol vervullen, omdat de bourgeoisie in deze strijd onbetrouwbaar en tot compromis met het tsarisme geneigd was. Om de arbeidersklasse tot deze zelfstandige leidende rol in staat te stellen behoeft zij de stuwende kracht van een eigen politieke partij op socialistische grondslag.

Toepassing op Nederland nu.

In de situatie van thans in Nederland geldt evenzeer dat de strijd voor de verdediging en verdieping van de democratie in de eerste plaats aan de orde is. Niets zal juist de overwinning van het socialisme zozeer verhaasten als de volledige verovering der democratie, waarvoor een harde strijd noodzakelijk is en waarbij scherpe botsingen met de kapitalistische reactie te verwachten zijn. In deze strijd moet de arbeidersklasse de leidende rol spelen, omdat de bourgeoisie bij de volledige overwinning der democratie geen belang heeft, integendeel, deze vreest. De arbeidersklasse mag dus niet aan het politiek initiatief van de bourgeoisie overgelaten worden, doch moet haar eigen zelfstandige politiek vaststellen. Wanneer men haar in deze strijd zonder eigen politieke partij laat, dan betekent dit, dat men haar in feite overlaat aan de politieke leiding van de bourgeoisie. In Nederland moet dus een leidende partij van de arbeidersklasse geschapen worden, die een tegenwicht kan vormen tegen een beweging als de NVB, die met socialistische louzen grote delen van het Nederlandse volk poogt te vangen voor een reactionaire politiek van de kapitalistische klasse.

Spontaneïteits- of socialistisch bewustzijn.

De economen in Rusland, die de politieke taak van de arbeidersklasse niet zagen, ontkenen ook de leidende rol van de arbeiderspartij. Ook op dit punt werden zij door Lenin bestreden. De Economen ontwikkelden ontwikkelden de zogenaamde spontaneïteits theorie, zij

verwachten alles van het spontane element in de arbeidersbeweging. Zij miskenden daarmee de organiserende taak van de partij en de betekenis van het socialistisch bewustzijn, dat de partij aan de arbeidersklasse moet overbrengen. Lenin toonde aan, dat het wachten op het spontane proces in de beweging der arbeiders betekent, dat de partij tot een passief aangesien van de beweging wordt in plaats van haar te leiden. De spontaneïteitstheorie komt er dus op neer, dat men de arbeidersklasse zonder politiek bewuste leiding laat en dus ongewapend laat in de strijd tegen de geduchte tegenstanders, die het tsarisme en de bourgeoisie zijn. Bovendien wordt door het onlaag halen van de betekenis van het socialistisch bewustzijn de weg vrijgemaakt voor het binnendringen van de burgerlijke ideologie en de burgerlijke invloed in de arbeidersklasse. Er bestaat nu eenmaal geen tussenweg tussen socialistische ideologie en burgerlijke ideologie. Ieder onlaaghalen van de socialistische ideologie betekent een versterken en vergemakkelijken van het binnendringen van de burgerlijke ideologie. Aan de arbeidersklasse wordt zodoende het wapen van haar eigen socialistische ideologie, die uit de wetenschap geboren is, ontnomen. De spontaneïteitstheorie betekent in feite dat de arbeidersklasse geen zelfstandige politieke factor kan zijn en veroordeelt haar tot een achter de bourgeoisie aanlopen, tot een "staartpolitiek".

De economisten in Rusland zijn een typisch voorbeeld van een opportunistische stroming in de arbeidersbeweging. De economisten achtte Lenin de overbrengers van de burgerlijke invloed op de arbeidersklasse; dezelfde rol vervulden de reformisten in de sociaaldemocratische partijen in Europa. Lenin toonde aan, dat de bron van ieder opportunisme in de arbeidersbeweging gelegen is in een verkleinen van de betekenis van de socialistische theorie en het opheffen van het spontane element in de arbeidersbeweging.

Wanneer men de socialistische wetenschap als grondslag van de arbeidersbeweging prijageeft, ondermijnt men haar principiële grondslagen en opent men de deur voor een onvaste politiek, die van geval tot geval oordeelt en in feite een gelegenhedspolitiek is.

De fout die thans in Nederland hersteld is door het besluit tot heroprichting van een marxistisch leninistische partij, berust ten slotte eveneens op een afglijden naar de spontaneïteitsopvattingen en op een uit het oog verliezen van de onmisbaarheid van het socialistisch bewustzijn voor de arbeidersklasse. Deze fout is slechts verklaarbaar uit de bijzondere omstandigheden, waarin wij verkeerden bij de bevrijding en de overgang van illegale naar legale verhoudingen.

De organisatorische grondslagen van de partij

In zijn boek "Een schrede voorwaarts, twee schreden achterwaarts" van 1904 ging Lenin eveneens uitvoerig in op de grondslagen van de arbeiderspartij (Geschiedenis van de C.P. der Sowjet-Unie, blz. 59 en deel 11 van de Verzamelde Werken blz. 109 vlg.) Hij formuleerde de grondslagen der partij als volgt:

1. Zij moet de vooraanstaande, klassebewuste, Marxistische strijdafdeling van de arbeidersklasse zijn. Dit houdt in, dat zij uitgerust moet zijn met de kennis van het maatschappelijk leven, van de wetten van de klassenstrijd. Zij moet als voorhoede in staat zijn om de arbeidersklasse in haar strijd aan te voeren. De partij moet steeds grotere delen van de klasse tot het peil van het socia-

listisch bewustzijn verheffen, zij moet de arbeidersklasse schoolen en opvoeden.

2. De partij zou een streng georganiseerde strijdafdeling van de arbeidersklasse moeten zijn. Zij zou zich moeten kenmerken door een sterke discipline, die bindend is voor al haar leden. Pas daardoor kan de partij als een eenheid optreden en is zij in staat om de strijd van de arbeidersklasse werkelijk te leiden.

3. De partij is de hoogste vorm van organisatie van de arbeidersklasse. Als zodanig is zij gercepen om alle andere organisaties van de klasse, van economische en culturele aard b.v., te leiden. Zij moet daartoe steeds de verbinding onderhouden met de partijloze massa's en deze verbinding moet steeds hechter maken om haar taak als voorhoede goed te vervullen. De partij mag zich nooit in zich zelf opaluiten, maar moet steeds het vertrouwen en de steun van de massa's genieten.

4. Voor de inwendige organisatorische opbouw van de partij gelden de beginselen van het democratisch centralisme. Dit houdt enerzijds in dat de gehele structuur van de partij democratisch is, anderzijds dat er strenge discipline moet heersen. Alle besluiten komen tot stand na uitvoerige bespreking in de organen van de partij. Besturen worden op democratische wijze door de leden gekozen. Wanneer eenmaal een besluit genomen is, is dit bindend voor de gehele partij en dient de minderheid, die er tegen was, zich dus bij de wil van de meerderheid neer te leggen. Ieder is verplicht aan de uitvoering van een genomen besluit mee te werken. De lagere organen in de partij zijn ondergeschikt aan de hogere organen; aan het hoofd van de partij staat één centrale leidende instantie, het partijbestuur, dat echter steeds verantwoording schuldig is aan het partijcongres als hoogste partijorgaan.

Lenin besloot zijn boek aldus:

"Het proletariaat heeft geen ander wapen in de strijd om de macht dan zijn organisatie. Verdeeld door de heerschappij van de anarchische concurrentie in de burgerlijke wereld, onderdrukt door de dwangarbeid voor het kapitaal, voortdurend in de afgrond van de uiterste ellende, verwildering en ontaarding gestort, kan en zal het proletariaat onvermijdelijk een onoverwinnelijke kracht worden, alleen dank zij het feit, dat zijn ideologische vereniging door de beginselen van het Marxisme verankerd wordt door de materiële eenheid van de organisatie, die de miljoenen werkers tot het leger van de arbeidersklasse aaneensmeedt."

In zijn voordrachten "Over de grondslagen van het leninisme" in 1924 wijdde ook Stalin in het voetspoor van Lenin een uitvoerige bespreking aan de rol van de partij. (Marx. Bibl. deel 6, blz. 77; Stalin: Beginselen van het leninisme blz. 9)

Hij onderspreept daarin ook in de eerste plaats de betekenis van de partij als voorhoede van de arbeidersklasse. Zij moet de beste elementen van de klasse, hun ervaring, hun toewijding in zich verenigen. De partij moet toegerust zijn met de socialistische theorie en in staat zijn op grond hiervan het proletariaat te leiden. Als voorhoede moet zij de arbeidersklasse vooruit zijn, d.w.z. zij moet verder zien dan de klasse, verder zien dan de directe dingen van de dag. Zij moet niet achter de spontane beweging der arbeiders aansukkelen, maar daaraan leiding geven. Zij moet de massa's van de arbeiders tot het peil van de bewuste socialistische voorhoede opheffen. Stalin noemt de

partij de legerstaf van het proletariaat in zijn strijd tegen het kapitaal.

Ook Stalin wijst op de noodzakelijkheid, dat de partij een georganiseerd en gedisciplineerd geheel vormt. Partijleden moeten actief werkzaam zijn in de partijorganisatie en zich aan haar discipline onderwerpen. Men kan haar deuren niet openstellen voor vaag sympathiserenden, die niet aan haar praktische arbeid deelnemen en zich niet aan haar discipline onderwerpen. In dit laatste geval zou men namelijk de grenzen tussen de partij en de klasse uitwischen of vervagen en zou men afbreuk doen aan de zelfstandige rol van de partij als organiserende, leidende en opvoedende voorhoede van de klasse.

De partij dient de centrale organisatie te zijn, die leiding geeft aan de overige organisaties der arbeidersklasse als vakverenigingen, coöperaties, vrouwen- en jeugdverenigingen, culturele organisaties. Uit hoofde van haar politieke ervaring en haar autoriteit is de Marxistische partij de enige instantie, die in staat is om de leiding van de gehele strijd van de arbeidersklasse op alle gebieden samen te bundelen. Stalin staat ook uitvoerig stil bij het vraagstuk van de inwendige discipline en van de aaneengeslotenheid van de partij. De ijzeren discipline, die er moet heersen, sluit de vrijheid van kritiek en de strijd der meningen binnen de partij niet uit, maar veronderstelt deze juist. Nadat echter de strijd der meningen over een bepaald onderwerp is geëindigd en de kritiek is uitgeput, wordt een besluit genomen, dat voor alle partijleden bindend is. De eenheid van wil en van handelen van alle partijleden vormt de voorwaarde voor het bestaan van een ijzeren discipline. Deze discipline, die bewust aanvaard wordt, behoeft dus geen blinde gehoorzaamheid te betekenen, doch komt voort uit gemeenschappelijke overtuiging. Volgens Stalin wordt de proletarische partij sterker, wanneer zij zich van opportunistische elementen zuivert. Voor het scheppen van een gedisciplineerde eenheid in de partij is het noodzakelijk om haar van alle opportunistische, reformistische en dergelijke elementen grondig te zuiveren. Alleen op deze wijze blijft haar principieel karakter als marxistische partij bewaard, alleen op deze wijze kan de partij een doeltreffend wapen van de arbeidersklasse zijn.

Conclusie.

Ongetwijfeld gelden de stellingen van Lenin en Stalin over de ideologische en organisatorische grondslagen van de arbeiderspartij ook thans nog voor de communistische partijen. De Communistische Partij zal ook in Nederland de klassebewuste voorhoede, de marxistische strijdafdeling van de arbeidersklasse moeten worden, waardoor zij haar rol als een zelfstandige factor in het politieke leven versterkt. Zij zal aan de arbeidersklasse socialistisch bewustzijn moeten bijbrengen en tot de leidende organisatie van de gehele arbeidersklasse moeten worden. Zij zal de arbeidersklasse een leidende plaats moeten verzekeren in de strijd om de democratie, en de aaneensluiting van van het gehele werkende volk tegen de reactionnaire bourgeoisie moeten bevorderen. Zij zal een hechte inwendige eenheid moeten bezitten. Lid van de partij zal kunnen zijn, wie haar maatschappelijke doelstelling onderschrijft, daarvoor actief werkzaam is en de discipline van de partij aanvaardt. Het is

6.

niet noodzakelijk, dat, ieder partijlid de gehele marxistische theorie ten volle beheerst, al zal het program van de partij op grond van deze theorie opgebouwd zijn. Ook voor mensen die het dialectisch materialisme als wereldbeschouwing niet aanvaarden, doch b.v. godsdienstige opvattingen hebben, zal er plaats in de partij zijn, wanneer zij haar maatschappijle doelstelling delen en daarvoor willen strijden. Wel zal het de taak der partij zijn op ruime schaal de marxistische scholing te bevorderen. Bij de inwendige opbouw zullen de beginselen van het democratisch centralisme ten volle in toepassing gebracht moeten worden, omdat hierin de enige waarborg ligt voor een gealoten optreden der partij. Het spreekt vanzelf, dat ook de theorie van de partij niet stil staat. Ook zij zal verder ontwikkeld moeten worden, wil zij gelijke tred houden met de maatschappelijke veranderingen. En daarom is het juist, dat de partij een discussie voorbereidt over program en statuten, die straks aan de leden zullen worden voorgelegd.

Vragen.

1. Waarom is een speciale marxistische arbeiderspartij noodzakelijk?
2. Wat is de betekenis van het socialistisch bewustzijn voor de arbeidersbeweging, en wat is het gevaar van de spontaneïteitstheorie in dit verband?
3. Wat wordt verstaan onder het begrip democratisch centralisme en wat is de betekenis daarvan?
4. Wat wordt onder opportunisten verstaan en hoe moet dit in onze rijen bestreden worden?

INLICHTINGDIENST
AMSTERDAM

(K)

0/251

20 DEC.

acc/8800

No. I.D. 3020-1/46.

Uw brief: B.8082 dd.12.12.46

Amsterdam, 18 December 1946.

Onderwerp: Cursussen-Marx-instituut.

Bijlagen: 6.

Geheim.

BUREAU B	
Nummer:	
Datum:	11/1/47

*to promissie in
persarchie*

Volgens Uw verzoek volgen hierbij een zestal brochures, cursussen genaamd, uitgegeven door het Marx-Instituut, Leidsestraat 25 (boekhandel PEGASUS-C.P.N.).

De cursus Democratie is gesplitst in no. 2 en 2a.

Cursus no. 5, handelend over Het Kapitalisme, is uitverkocht. Het ligt niet in de bedoeling deze opnieuw te laten drukken.

Wel is men voornemens deze cursussen, bij elkaar gevoegd, in de toekomst als boekwerk te drukken en uit te geven.

Voor zover eventuele nieuwe uitgaven van dit Instituut hier bekend worden zal een exemplaar daarvan, indien mogelijk, aan U worden toegezonden.

VERZONDEN AAN C.V.D., Haag.

F.2.